

Bilal Sambur

Doç. Dr. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğretim Üyesi

SORULAR

1. Ne zaman, nasıl, hangi olayların, okumaların, faktörlerin veya kişilerin tesiriyle ve nasıl bir süreçle liberal oldunuz?
2. Liberalleşmeniz fikir, meslek ve sosyal hayatınızda ne gibi tesirlere veya sonuçlara yol açtı?
3. LDT'nin faaliyetlerine nasıl bir süreçle, hangi müşevviklerle, hangi kapasitede ve ne zamandan beri katılmaktasınız?
4. LDT'nin sizin katıldığınız günden bugüne ne gibi gelişmeler gösterdiğini düşünüyorsunuz? LDT nerelerde ve nelerde başarılı, nerelerde ve nelerde başarısız?
5. LDT'nin bir fikir akımı olarak güçlü ve zayıf yanları, avantaj ve dezavantajları neler? Fikir çizgisi; ağırlıklı (siklet merkezi) liberalizm anlayışı; organizasyon yapısı veya yapısızlığı; görünürlük ve bilinirlik, mali güç veya zayıflık; fikir ve kültür hayatına etki; siyasi partilere etki ve önemli gördüğünüz başka bakımlardan bir değerlendirme yapabilir misiniz?
6. Liberal olmanın ve liberal olarak bilinmenin iş ve meslek hayatında sağladığı avantajlar ve dezavantajlar var mıdır? Yaşadığınız kişisel tecrübeleri olabildiğince açık biçimde anlatabilir misiniz?
7. Türkiye'de genel olarak liberal düşüncenin özel olarak LDT'nin geleceği hakkında tahmin ve temennileriniz nelerdir?
8. Liberal düşüncenin daha iyi tanınması ve daha etkili olması için sizce kullanılacak başka yöntemler ve yapılması gereken başka şeyler var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

1. Çocukluğumdan itibaren okumayı çok seven biriyim. Kitaplar, hayatımda hep çok özel bir yere sahip oldu. Elime geçen her türlü kaynağı okumaya çalıştım. Ancak okumalarım arasında liberalizme dair hiçbir eser olmadı. Üniversiteye gelinceye kadar dini, sosyalist ve nasyonalist içerikli birçok eser okudum. Ancak kendimi hiçbir zaman bunlarla özdeşleştirmedim. Üniversiteye geldikten sonra Ankara'da kitapçıların daimi müşterisi oldum. Üniversite yıllarımda panel, konferans ve söyleşi gibi aktivitelere sürekli katılmaya çalıştım. Ancak bu toplantı ve aktivitelerden liberalizm adına hiçbir şey öğrenmedim. Özgürlük adı taşıyan bütün kitapları özellikle okumaya çalıştığımı hatırlıyorum. Üniversite yıllarında özgürlük konusunun sol ve sosyalist yayınlarda yer alması dikkatimi çekiyordu. Dini yayınlarda ise özgürlük konusuna hiçbir şekilde temas edilmiyordu. Özgürlük kavramını kullanmasına rağmen sosyalizmin, özgürlüğü ortadan kaldırmak isteyen ve özgürlüğü iğfal eden bir totaliteryanizm olduğunun farkındaydım. Aynı şekilde din adına insan hayatının kontrol edilmesi ve yönlendirilmesi düşüncesi de beni rahatsız ediyordu. Ben, insan hayatını kontrol etmeyi, dizayn etmeyi, yeni insan ve toplum tipleri yaratmayı isteyen ideoloji ve inançları hep kendi doğama aykırı buldum. İngiltere'ye doktora eğitimi için gidişim, hayatımda çok önemli bir dönüm noktası oldu. Doktora eğitimim yıllarında liberal düşüncenin büyük düşünürlerinin eserlerini okumaya çalıştım. Özellikle Hayek'in eserleri beni çok etkiledi. Özgürlük düşüncesinin sahici anlatımını liberal düşünürlerin eserlerinde keşfettim. Özgürlük fikrini keşfettikçe, kendimi yeniden keşfettim. Özgürlük, benim için ideolojik bir konu olmaktan ziyade ontolojik bir arayışın adıydı. Özgürlükçü düşünce, ontolojik arayışında benim en büyük kılavuzum oldu. Özgürlüğü ve insanı anlama ve keşfetme arayışım, hala bir liberal olarak devam etmektedir. Kendimi hep yolun başında hissediyorum. Hep yolun başında olma duygusu, özgürlüğün sürekli olarak keşfedilmesi gereken asli değer olduğuna olan inancımın kaynaklanmaktadır.

2. Ülkemiz entelektüel dünyasına ağırlıklı olarak solcu, milliyetçi ve dini ideolojiler, fikirler ve cereyanlar hakimdir. Üniversite yıllarımda herkesin bir şekilde kendisini bu akımlardan biriyle ilişkilendirdiğini gözlemledim. Çoğu zaman insanların fikir sahibi olmak yerine gönüllü olarak kendilerini kolektivist ideolojilere teslim ettiğini hayretle izledim. Kolektivist ideolojilerin literatürünü okumakla beraber, hiçbir zaman onları kendime ait hissetmedim. Ben onlara yabancı olduğum gibi, onlar da bana yabancıydı. Kolektivist ideolojilerin duygularımızı ütopyalarıyla kirletmelerinden rahatsızlık duydum. Otoritelerden hep uzak durdum. İnsana ve hayata dair anlamlı ve doyurucu hiçbir ciddi fikir ortaya koymayan kolektivizmin seküler ve dini versiyonları, hep insanı kontrol ve dizayn etmenin amacındadırlar. Kolekti-

vizm, insana hükmeden otoriteler icat etmekte çok yeteneklidir. Liberal olmak, benim için hiç kimsenin keyfi kontrolüne girmemek ve insan hayatının dışarıdan bir otorite tarafından dizayn edilmemesi demektir. Liberal düşünce, özgürlük ve insan üzerine gözümüz gibi titremektedir. Kolektivizmin hakim olduğu coğrafyamızda liberal olmanın, hiçbir avantajı bulunmamaktadır. Liberal olduğumdan dolayı, saygısızlık ve alaya alınmalarla karşılaştım. Akademik hayatımda hep önüme zorluklar çıkarıldı. Hep kendimi yalnız hissettim. Ancak bu yalnızlık, kolektivizmden soyutlanma anlamında bir yalnızlıktır. Hep kendimi farklı hissettim ve diğer insanların benim kadar farklı ve özgür kalmaları gerektiğini düşündüm. Liberal olmak, bana iki şeyi öğretti. İnsan hayatını dizayn etmeye kalkan her türlü inanç ve ideoloji, insanlığa sadece kölelik sunmaktadır. İnsan hayatını dizayn etmeye ihtiyaç olmadığı gibi, buna gerek de yoktur. İkinci olarak, insanın temel hakkının farklı olma hakkı ve farklılığını hiçbir baskı olmadan ifade etmesi olduğunu fark ettim. Bu iki düşünce, akademik ve sosyal hayatımı hep etkiledi.

3. LDT ile maalesef çok geç tanıştım. 2001 Yılında doktoramı bitirip yurda döndüm. Dönüşten hemen sonra zorunlu askerliğimi yaptım. 2004 Yılında “Şiddet Dindarlığımızın Doğal bir Boyutu mudur?” isimli makalemi Liberal Düşünce Dergisi’nde yayınlanmak üzere LDT’ye yolladım. Atilla Yayla hoca beni telefonla aradı ve makale hakkındaki olumlu görüşlerini ifade etti. Beni, İstanbul’da din özgürlüğü konusunda düzenleyecekleri bir toplantıya sunum yapmak üzere davet etti. Atilla hoca ile yaptığımız bu telefon görüşmesinden itibaren kendimi LDT’nin içinde buldum. Yaklaşık 8 yıldır LDT’nin her türlü konferans, seminer ve kongre aktivitelere katılıyorum. Hayatımda kendimi organik olarak ilişkilendirdiğim ve faaliyetlerine gönüllü olarak katkı sunduğum tek yapı LDT’dir. Hayatımı anlamlı kılan değerlerin taşıyıcısı olarak LDT, benim için çok özel bir platformdur.

4. LDT, birçok kişinin özgürlük düşüncesiyle tanışmasını ve entelektüel gelişimini sağladı. İnsanlar, gönüllü bir şekilde LDT’ye gelmekte, faaliyetlerine katılmakta ve değişik düzeylerde LDT’yle ilişkilerini devam ettirmektedirler. LDT, hep bir akademi gibi çalıştı. LDT, liberal düşüncenin gelişmesini kendisine misyon edinmesine rağmen, hiçbir zaman ideolojik bir ortodoksiye sahip olmadı. LDT’nin iki temel özelliği kendi içindeki çoğulculuk ve gönüllülüktür. Çoğulculuk ve gönüllülük temelinde LDT, Türkiye’de güçlü bir fikir hareketi olmayı başarmıştır. LDT’nin bundan sonraki etkisi ve başarısı, liberal fikir adamlarının, yazarlarının ve entelektüellerin çabalarına bağlıdır. Liberal entelektüeller ve akademisyenlerin, sadece tek bir alanda değil, çok yönlü olarak kendilerini yetiştirmeleri gerekmektedir. Fikirlerinin insanlara ulaşması için her türlü vasıttan istifade etmelidirler. LDT, diğer düşünce

kuruluşları, üniversite ve medya organlarıyla sıkı ilişkiler içinde kurmalıdır. LDT çevresindeki akademisyen ve entelektüellerin daha çok yazması bir ihtiyaçtır. Mali zorlukların aşılması için proje çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

5. LDT, kendi içinde çoğulculuğu barındıran ciddi bir fikir hareketidir. LDT'nin özgünlüğü, sahici anlamda liberal fikriyatından ve çoğulculuğundan gelmektedir. LDT'nin kendi içindeki çoğulculuğu koruması önemli olmakla birlikte, liberal düşüncenin temeli olan bireysel özgürlük fikrinden hiçbir şekilde sapmamalıdır. Ekonomik ve siyasi liberalizm şeklinde özgürlüğü dejenere eden ayırımlara ve devletin ekonomik aktör olmasının önünü açan anlayışlara karşı uyanık olunmalıdır. Kolektivizmin sol ve dini versiyonları, sürekli olarak özgürlük düşüncesini önemsizleştirip yozlaştırabilirler. LDT, sol ve dini kolektivizme karşı bireysel özgürlüğü ilkeli ve tutarlı bir şekilde savunmalıdır. LDT, siyasi kuruluşların bir parçası olmamalı, ancak siyasi partileri bireysel özgürlükler lehine etkileyen güçlü bir entelektüel hareket olmalıdır. LDT, sadece siyasi partilerle değil her kesimden STK'lar ve düşünce kuruluşuyla liberal değerlere aykırı olmamak şartıyla ilişki içinde olmalı ve ortak çalışmalarda bulunmalıdır.

6. Türkiye'de maalesef liberal kavramını hakaret, küçümseme ve alay etmek için kullanma şeklinde bir eğilim vardır. İnsanlığın en derinlikli entelektüel geleneğini küçümseme, dışlama ve alay amacıyla kullanma, içinde bulunulan entelektüel sefaleti göstermektedir. Liberal düşünce geleneğini benimsememden dolayı ırkçı, relijyonist ve resmi ideoloji yanlısı kimselerin aleyhimde birçok faaliyetleri ve engellemeleri oldu. Burada şöyle bir gözlem yapmak istiyorum: Dindarlar, Kürtler ve Aleviler başta olmak üzere bütün topluma sosyalizm, nasyonalizm ve relijyonizm enjekte edilmektedir. Liberal fikriyata çok yabancı olan bütün toplumsal kesimlerin, zihin ve ruh dünyası kolektivizmin değişik türleri tarafından sürekli olarak işgal edilmektedir. Yaşadığımız olumsuz durumlara ve toplumun maruz kaldığı kolektivist zihin işgaline rağmen, bireysel özgürlüğün ve insan onurunun tarafında olduğumu, özgürlüğün hiçbir şekilde kaybetmeyeceğini, kolektivizmin bütün sahte çekiciliğine ve maskelerine rağmen gelip geçiciliğini düşündüm. Önemli olan karşılaşılan zorluklar değil, özgürlük düşüncesinden hiçbir şekilde vazgeçmemektir.

7. Türkiye'nin militarizm, resmi ideoloji, Kürt sorunu, Alevi sorunu, din sorunu ve eğitim sorunu başta olmak üzere ağır sorunları bulunmaktadır. Türkiye'nin normalleşmesi ve sorunlarını çözüm yoluna koyması için liberal düşünce geleneğine ihtiyacı vardır. Türkiye'nin hep kısmi olarak liberal fikriyattan yararlandığı dönemler oldu ve bu dönemlerde önemli şekilde normal-

leşti. Ancak Türkiye, şimdiye kadar liberal düşünceyi bütüncül anlayış olarak önüne koymadı ve yararlanmadı. Toplumda farklı kimlik, inanç, etnisite, ideoloji ve kültüre mensup olanların farklılıklarını koruyarak barış içerisinde yaşamaları ve birbirleriyle şiddetten arınmış olarak ilişki kurabilmeleri için liberal fikir ve değerlerden yararlanmaları gerekmektedir. Liberal düşünce, sadece devlet gücünü bireysel özgürlükler sınırlamakla kalmamakta, aynı zamanda birey ve toplumun insanileşmesine ve normalleşmesine de katkı sunmaktadır.

8. LDT, yirmi yıllık tecrübe sonucunda ülkemize liberal literatürün kazandırılmasını sağladı. Liberal düşünce, bugün ülkemizde üçüncü entelektüel güç durumundadır. Fikirlerin önemli olduğuna ve entelektüel iklimin özgürlük lehine değiştirilmesi gerektiğine inanan bir liberal olarak, her türlü platformda özgürlük perspektifinden yaklaşımların ortaya konması gerektiğini düşünüyorum. Özellikle kolektivizm, sosyal bilimler alanına hakimdir. Akademide, medyada ve sivil toplum düzeyinde liberal fikriyata güçlü ve köklü bir yaşam alanının açılması gerekmektedir. Özgürlüğü asli değer olarak benimseyen entelektüeller, diğer insanlara ulaşmanın bir şekilde yolunu bulmalıdırlar. İnternetin daha aktif olarak kullanılması, medyada daha çok yer alınması ve ülkenin bütün sorunları konusunda liberal açıdan görüşlerin ifade edilmesi gerekmektedir. LDT'nin uluslar arası kurumlarla ilişkilerini yoğunlaştırması ve liberal entelektüellerin uluslar arası düzeyde özgürlükçü düşünceye katkı sunan çalışmalar yapması önemli bir ihtiyaçtır.